

Prag

Podbrdo-že ime označuje lego kraja.Ko pa se škozenj pellješ ali celo v njem živiš,se moraš vprašati:le kako so ljudje nekdaj živeli tod? Hiše-stisnjene pod bregove-s sprednje strani jim grozi voda,z zadnje griva.Danes je ni,da ne bi bil iz nje zaposlen vsaj en član družine.Kaj pa nekdaj? S čim so se ukvarjali pri Firbarju,Hotarju,Aužlakarju?Kaj se skriva v starih hišnih imenih?

Povprašali smo starejše krajane in nastala je prva številka glasila o našem kraju.V njej smo želeli razložiti stara hišna imena in hkrati prikazati kraj v začetku tega stoletja.

Mladi novinarji-učenci osnovne šole-so pripovedi starejših zapisali,kot so jih slišali.Morda ni vse,kar je zapisano,zgodovinska resnica,je pa poskus,da ne pade v pozabko,kar je med ljudmi še ohranjeno.

Nekateri krajanji so poročila zapisali kar sami,tudi ta objavljamo.Seveda pa smo morali marsikaj skrajšati in izpustili smo zapise o času med vojnoma.Ravno tako ne pišemo o javnih zgradbah,te nameravamo opisati v eni izmed prihodnjih številk.

Pred vami je torej tisti del vasi,ki je nekdaj sodil pod vas Podbrdo(spodnji del današnjega Podbrda je bil Trtnik).Vseh hišnih imen seveda nismo mogli razložiti:nekaterih hiš ni več,druge so prišle v roke novih lastnikov,ki o nekdanjih prebivalcih ne vedo ničesar več.

V dodatku pa smo le segli malo dlje po grapi-opisali smo hqše,ki so se ukvarjale s posebno zanimivo dejavnostjo ali pa nosijo nenavadna imena.

Želimo in upamo,da bi naše glasilo vzpodbudilo krajane,da bi nam sporočili,če se s čimerkoli,kar je zapisano,ne strinjajo,če je njihova resnica morda drugačna ali bi naše zapise lahko dopolnili.

Vsem,ki ste nam pomagali,hvala tudi v imenu zanamcev,ki bodo morda čez desetletja prav s pomočjo teh zapisov odkrivali zgodovino svojega kraja.

Mentorica
Marta Berginc

"Stare čase" nam v svojem zapisu najbolje predstavlja Janko Valentincič, upokojenec iz Podbrda:

Da, v začetku tega stoletja je bilo v Podbrdu kar deset gostiln in sedem trgovinic. Poleg tega so se ljudje ukvarjali z najrazličnejšimi obrtmi: pleskarji, peki, krojači, kovači, čevljariji, žagarji, mlinarji, mizarji, mesarji, strojar, klobučar..... Seveda pa nobena od navedenih dejavnosti ni bila toliko donosna, da bi lahko preživljala tedanje številne družine. Vsi trgovci, gostilničarji in obrtniki so se več ali manj ukvarjali tudi s kmetijstvom. Tedaj je bila obdelana vsa zemlja, količkaj primerna za obdelavo. Pobocja nad vasjo so bila videti drugačna kot danes. Ves položni svet je bil obdelan, ostalo pokošeno. Grmovja in gozdov ni bilo blizu vasi. Le redke so bile njive, ki so jih lahko orali z živino. Koš, "kapon", rovnica, motika so bila edina orodja za obdelavo zemlje; kosa, grablje in "berkle" za košnjo. Predstavljamte si, kako bi danes nosili gnoj na Tamr, Pigl..! Pod težo koša ti jezik moli do kolen! Travo so tedaj kosili tudi v takšnih strminah (na Kobli ali Slatniku), kamor bi se danes upal podati le izkušen gornik.

S M R E K O V C A

M I L P O H

P I G L

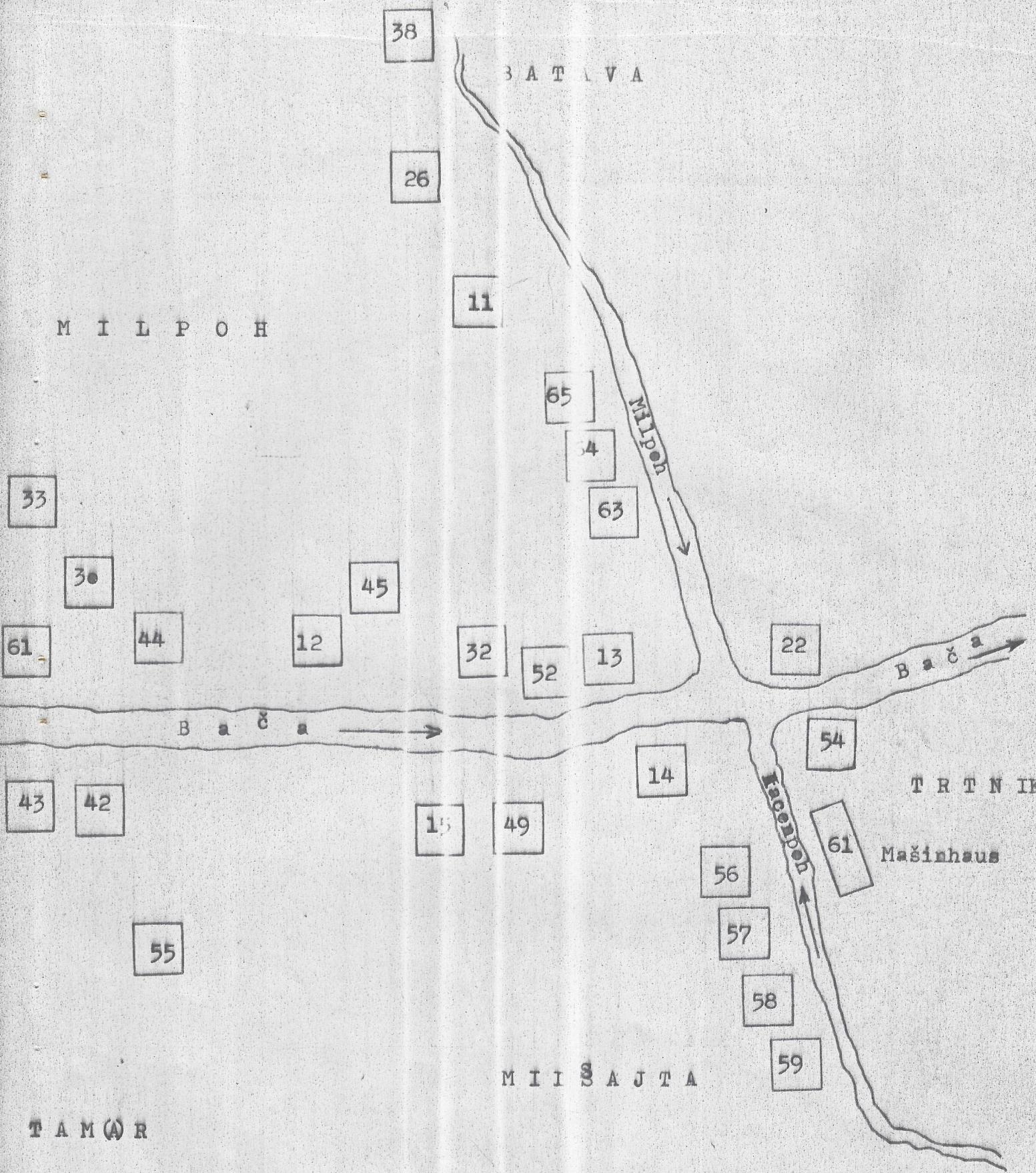
P R I N D E L J

H O B A

B a č a

T A M (A) R

Skica najstarejších hiš v Podhradí s prvotními hišními číslovkami.
Stará hišná imena na príloge.

STARA HIŠNA IMENA V PODBRDU

(Številka pred imenom označuje staro hišno številko)

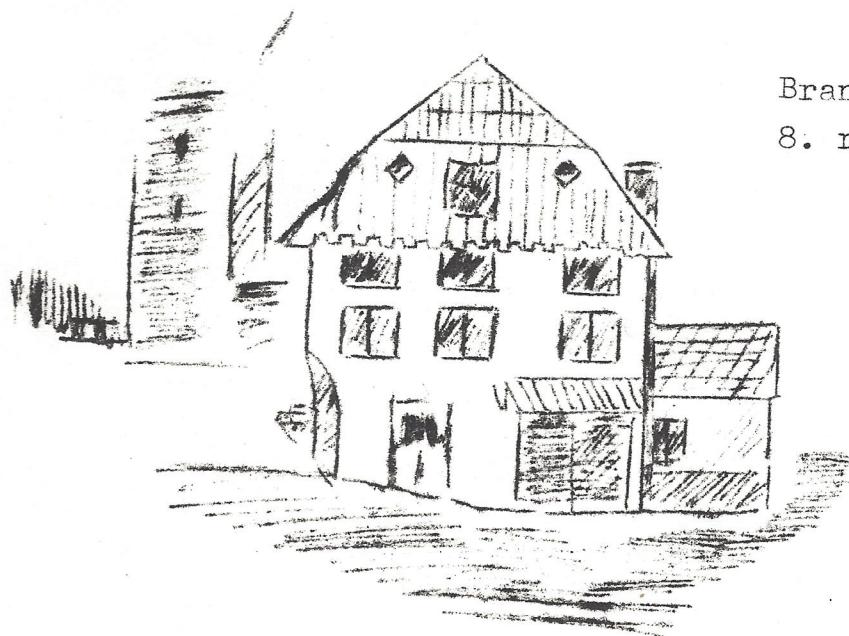
1	Pr(i) Koscu	36	Pr(i) Gašparju
2	" Andrejku	37	" Lukovmu Janazu
3	Na" Carejbnu	38	" Lukcu
4	Župnišče	39	Kaplanija
5	Pr(i) Mežnarju	40	Pr(i) Pahoške Neže-Tonova
6	" Kramarju	41	V Hobe
7	" Mihovke	42	Pr(i) Mežnarjovmu Tonu-Fokova
8	" Karenovmu Jaku	43	" Jurju
9	" Karenu	44	" Luku
10	Bajtarska	45	" Bremecu
11	Pr(i) Jagru	46	Balantinova
12	" Štefanu	47	Pr(i) Bagonarju
13	" Munihu	48	" Karenovmu Jaku
14	" Štraus-Fajfarjova	49	Maškatova
15	" Frencovke	50	Na Sitrcu
16	" Aužlakarju	51	Na Pošte
17	" Peku	52	Munihova nova hiša
18	" Firbarjovmu Mihcu	53	Damjankna
19	" Štejngarju	54	Nadzornikova
20	" Tamašku	55	Šola
21	" Jakouke	56	
22	" Firbarju	57	
23	" Kaučku	58	
24	" Gragorju	59	
25	" Hotarju	60	Pr(i) Organistu-Pr(i)Grošu
26	" Batavarju	61	" Petričku
27	" Ruscu	62	" Rejčku
28	" Čtalirju	63	
29	" Matičku	64	
30	" Lojzouke	65	
31	" Urbnu-Mihcova		
32	" Rejčku-Mihova		
33	" Tišlarju-Na gradu		
34	" Mečnku		
35	" Simančku		

PR(I) KRAMARJU

št. 6

Domače ime "Kramar" izhaja iz časov, ko so pri hiši, glede na njeno lego ob cerkvi, prodajali različno blago - kramo.

Kot pravijo starejši ljudje, doma iz naše hiše, so se moji predniki ukvarjali s kmetijstvom, predvsem z živinorejo (krave, ovce), obdelovali pa so tudi vsa tista polja, ki so bila na prisojnih gričih. Prvotni priseljenci so najprej izkoriščali gozd, pužgali les in naredili krčevine - prostor za njive. Med njivami, na katerih so pridelovali krompir, pšenico, oves, rž, ajdo in koruze, pa je bilo zasadeno sadno drevje. Sadje so sušili v "pajštvi" - sušilnici. Pridelovali so tudi lan, ga trli in iz njega izdelovali domače platno, ki se ga uporabljali za perilo in posteljnino.

Branko Trojer
8. razred

PR(I) JAGRU

št. 11

Lastnik hiše je bil lovec.

Zanimivo pa je tudi, da je bila tu v času, ko so gradili železniški predor, bolnica, v kateri so zdravili ponesrečencev.

Manja Frelih
7. razred

Hiša nosi ime po pradedu Štefanu, ki se je priženil ali hišo odkupil. Na tramu v "hiši" je letnica 1826. Rodovi pred nami so bili kovači. Največ vemo o dedu Lenartu. Bil je napreden in razgledan človek - eden izmed ustanoviteljev čitalnice in gasilskega društva. Padel je med prvo svetovno vojno na soški fronti. Njegovo obrt sta nadaljevala sinova Stanko in Mirko. Kovala sta konje, obrezovala parklje kravam in volovom, delala železne dele za vozove in orodje: motike, cepine, krampe, "kapone", "ronce". Podkve sta delala sama in "krpala" sta tudi lonce pa izdelovala okovje; marsikaj, kar danes označujemo z izrazom umetna obrt.

Pri hiši je še veliko orodja iz nekdanje kovačije: nakovala, škarje za rezanje železa, primeži, razna šestila; orodja, ki jim ne poznamo imena...

Zapisala Klara Fortunat, roj. Bizjak

Hiša nosi ime po nekdanji lastnici. Danes se tu pravi pri Dolfitu.

Oče sedanjega gospodarja je bil čevljjar. Kasneje je odprl trgovino in gostilno. V letih, ko je v Istri primanjkovalo živine, je prekupčeval. V Istri je bila živina veliko dražja. To je bilo nevarno delo. Na poti skozi Baško grapo je živini in ljudem delala največ preglavic voda. Velikokrat so jo morali prečkati. Ko je narasla, so morali čakati tudi po več ur, da je upadla. A tudi narasla voda je kdaj koristila. Po njej so spravljal les celo do Gorice. Adolf Torkar pripoveduje, da se Podbrčanom pred prihodom železnice v naše kraje ni dobro godilo. Moški so hodili drvarit celo v Romunijo, ženske pa žet na Koroško. Železnica pa je dala zaslužek.

Vinko Trojer

7. razred

PR(I) AUŽLAKARJU

št. 16

Hiše ni več, tudi ime bo kmalu pozabljeno, zato ga razložimo: Tu je bila nekoč mitnica. "Aužlak" je namreč spačenka, ki pomeni spusti, daj dol... Tako hišno ime razлага Peter Kajzer, sin zadnjega lastnika. Več pa o nekdanji mitnici žal ne ve povedati.

Petra Kajzer

6. razred

PR(I) PEKU

št. 17

Ko so gradili železnico, so tu pekli kruh. Od takrat se je ohranilo hišno ime. Franc Torkar - prvi lastnik hiše pa je bil po poklicu krojač. Sicer pa so tu imeli tudi trgovino in bili so klobučarji. Zanimivo je, da je to hiša, ki je prva v Podbrdu imela elektriko. Točna letnica ni znana, pri Peku pa se še spominjajo, da so delavci, ki so gradili železnico, ko so prišli po kruh, spotoma še odvili žarnico, misleč, da jim bo kar sama od sebe svetila.

Andrejka Štucin

8. razred

PR(I) ŠTEJNGARJU

št. 19

Tako se je reklo hiši zaradi stopnic, ki so vodile vanjo. Danes se pri hiši reče pri BAGONARJU. Sedanji lastniki so ime "prinesli" s seboj, ko so se preselili iz hiše, poleg katere je nekoč stala baraka, ki so ji rekli "bagon" - vagon. Nekdaj je bila tu pekarija, kasneje gostilna in čevljjarstvo.

Suzana Torkar

8. razred

PR(I) FIRBARJU

št. 22

Tu so "farbali" - barvali platno ali volno ali oboje ali so bili pleskarji. Zbrani podatki omenjajo vse možnosti.

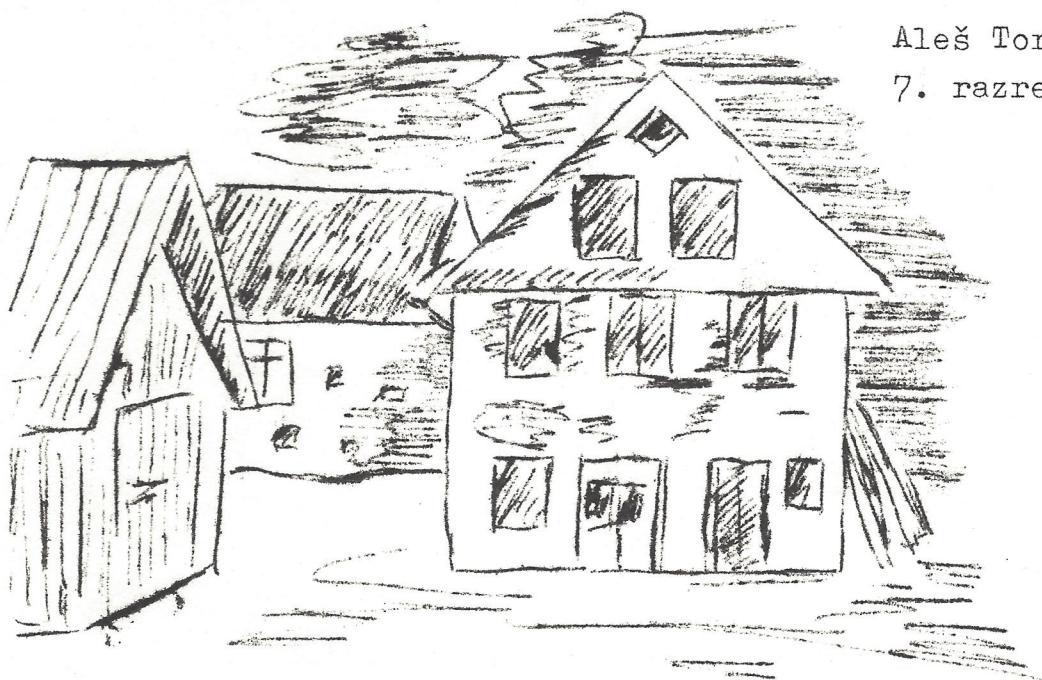
PR(I) HOTARJU

št. 25

Ime je popačenka nemške besede za klobučarja. Kaže, da je nekdanji lastnik to res bil.

Zadnji lastnik hiše pa je bil mežnar. Med njegove naloge je sodilo tudi, da je ob nedeljah pa maši pred cerkvijo prebral vsa obvestila, za katera naj bi izvedeli krajanji.

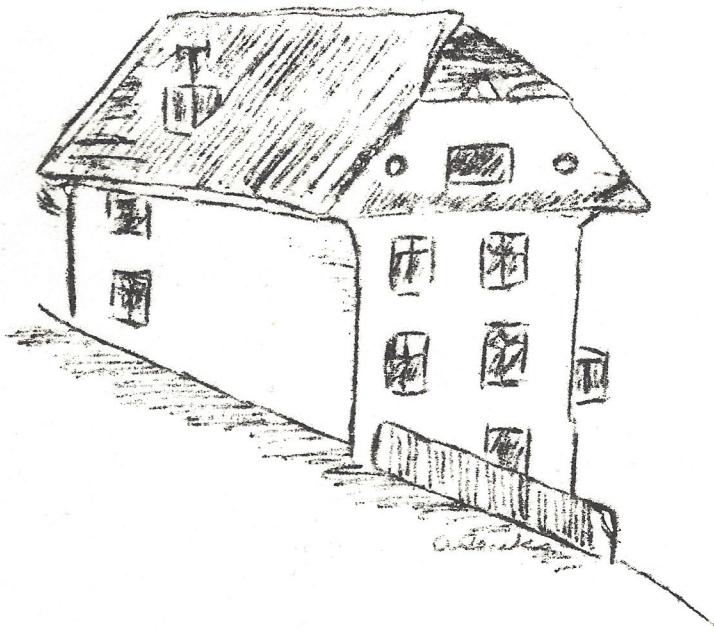
Aleš Torkar
7. razred

Hiša nosi ime po nekdanjem lastniku Gašperju.

Nekdaj so tudi barvali domače platno. Hiša ima zato za današnji čas nenavadno gobasto obliko - platno so namreč morali sušiti pod streho. Še danes je na skrajni desni strani videti kavelj, ki je nekoč nosil sušilno vrv. Kasneje je bila pri Gašparju tudi gostilna in nazadnje čevljarsvo. Ostalo je nekaj orodja, na primer čevljarska noga, zanimiva pa so vrata v sobi, stara najmanj sto let.

Aleš Torkar
7. razred

V HOBE

št. 41

Pravo hišno ime naj bi bilo HUBA, kar pomeni najemniška kmetija. Zelo verjetno je to nekdaj tudi bila. Kasneje je bila tu pristava za živino, nekaj zemlje so tudi obdelovali. Hobo je odkupil praded sedanjega lastnika in so poslej živelici od kmetijstva, moški pa so se občasno zaposlovali kot gozdni delavci in delali celo v Romuniji.

Janko Valentinčič
upokojenec

PR(I) FOKU

št. 42

Hiše ni več, umaknila se je šolski telovadnici.

Tu so bili mesarji, v Binklcu so imeli klavnico. Mežnar-jev Tona se je sem priženil.

Domače ime FOK pa je po pripovedovanju ostalo po nekem Madžaru, ki se je tako pisal in je bil nekdaj lastnik hiše.

Baje je ta priimek še danes dokaj pogost v Vojvodini.

Marta Berginc

NA POŠTE

št. 51

Hiša nosi ime po prvi podbrški pošti. Ta je bila tu še pred železnico in so pošto vozili s kočijami.

V hiši je bila nekdaj tudi gostilna.

Andrejka Štucin
8. razred

PR(I) ORGANISTU

št. 60

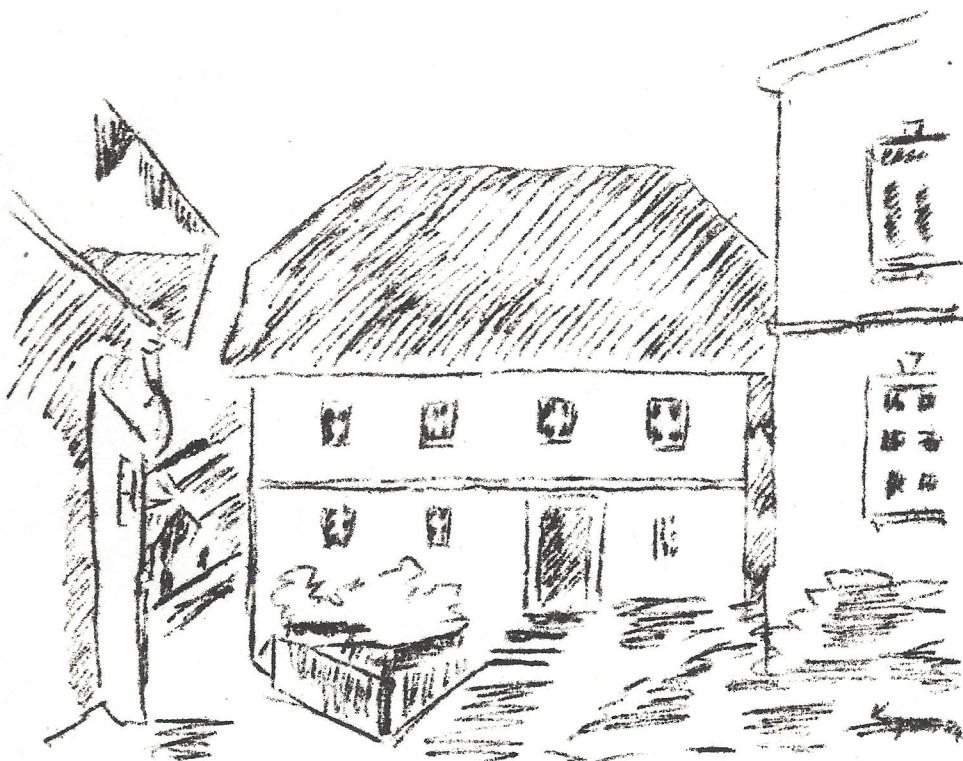
V hiši je stanoval cerkveni orglar. Nekoč pa je bila tu gostilna, ki se ji je reklo PRI ZADNJEM GROSU. Baje so tu Bačarji zapravljali svoje poslednje groše.

Andrejka Štucin
8. razred

Hišno ime se je 2preselilo2. Pri Rejčku se je nekdaj re-klo hiši, ki danes nosi domače ime PRI MIHU, stara številka 32. Tam je bil doma oče Marice Anderle, ki se je preselil k sedanjemu REJČKU, ko mu je brat zapustil žago in mlin. Ime Rjčk po vsej verjetnosti izhaja iz imena Andrejček - tako so povedali sedanji stanovalci.

Rodovi pred njimi so se ukvarjali s čebelarstvom, poljedelstvom, redili so nekaj glad živine, imeli so žago in mlin. Ohranila se je samo žaga, mlin je propadel.

Branko Trojer
8. razred

PR(I) PETELINČKU

Hiša je danes prazna. O nastanku njenega imena pa nam je Feliks Valentinčič povedal tole:

V vaški šoli je učil kaplan. Ko je bil nekega dne odso-ten, je njegovo delo opravljajal moj oče. Tabla je bila visoko na steni, on pa majhen, zato je moral skakati, da je lahko pisal nanjo. Mimo šole je šla stara, hudobna ženska, pogledala skozi okno in zavpila: "Ta pa skače kot petelinček." Ko so otroci šli iz šole, so za njim vpili: "Petelinček, petelinček!" Tako se je hiše, v kateri je živel, prijelo ime.

Suzana Torkar
8. razred

PR(I) KUSTERLU

Prejšnji rodovi so se v glavnem ukvarjali s kmetijstvom. Leta 1820 so pri Kusterlu zgradili mlin in žago na vodni pogon. Žaga še sedaj stoji in deluje, le da je obnovlje-na in posodobljena, saj jo sedaj napaja elektrika.

Pri Kusterlu je živel in delal knjigovez, ki je bil stric pisatelja Bevka. O tem priča majhna sobica, v kateri je še sedaj nekaj knjigoveških pripomočkov, mnogo orodja pa se je z leti izgubilo.

Drago Groselj
7. razred

PR(I) PRODARJU

Pri Prodarju je bila strojarna. Tu so stojili kože iz vseh okoliških vasi od Ruta, Zakojce, Bukovega in drugod. Kmetje so kože uporabili sami, ali pa so jih prodajali. Stojili so vse vrste kož: za kožuhe in za pastirska ogrinjala, pa celo za mehove, v katerih so nosili žito v mlin.

Postopek strojenja je bil takle: Kožo so najprej namočili v živem apnu. Po določenem času so ji na posebnem stolu z zakriviljenim nožem odstranili dlake in dlačice (so jo ogarali). Nato so kože nekaj dni izpirali v tekoči vodi (v Bači). Potem so jih stlačili v posebne čebre, jih zaliili z vodo in dodali dobro posušeno zdrobljeno hrastovo ali smrekovo lubje. Po tem postopku (rekli so, da so kože v čreslu) je koža dobila značilno rjavo barvo.

Na koncu so jih na strani, na kateri je bila prej dlaka, premazali z mastjo in jih s posebnim stiskalom zgostili in zgladili.

Strojenje je bilo končano.

Vlasta Čufer
8. razred

PR(I) PRAJNGARJU

Obiskala sem Franca Žovača, Znojile št.1, po domače se reče pri hiši pri Prajngarju. Na vprašanje, od kod in zakaj to hišno ime, mi je lastnik odgovoril: "Ja, kolikor jaz vem, je ime ostalo od stebra, ki je bil postavljen blizu naše hiše. Steber je bil postavljen za časa tolminskega grofa. Grofu je bilo treba oddati vsako leto desetino pridelka. Kdor pa desetine pridelka ni dal ali je ni mogel dati, tistega so privezali na ta steber in ga mučili, zaničevali. "Prangar" namreč pomeni sramotilni steber."